

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

23.04.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року, протокол № 14

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінального процесу від 14 квітня 2025 року

Присутні:

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В. (голова засідання); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кубарева О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Терещенко Ю.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.; аспірант заочної форми навчання Скічко І.А.;

кафедра криміналістики та судової медицини: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М. (рецензент);

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Моргун Н.С.;

відділ організації наукової діяльності: старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук Бондар С.В.

кафедра криміналістики ННІПП: викладач кафедри, кандидат юридичних наук Олійник С.В. (науковий керівник);

Були присутні 3 доктори наук та 7 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірант Скічко І.А. доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

В умовах широкомасштабного вторгнення російських загарбників на територію України та тимчасової окупації окремих територій явище колабораційної діяльності об'єктивно поширилось, наслідком чого стало доповнення Кримінального кодексу (КК) України статтею 111-1 (згідно із Законом України № 2108-IX від 03.03.2022). Правова природа колаборації як кримінального правопорушення полягає в прихованій інтеграції суб'єкта його вчинення до певного соціального простору та здійснення громадянином України низки умисних дій, що включають: публічне заперечення збройної агресії проти України або публічні заклики до підтримки держави-агресора; добровільне зайняття посад у незаконних органах влади; пропаганду у закладах освіти; передачу матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням; організацію та проведення заходів політичного характеру, у тому числі що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.

Сучасна стратегія забезпечення національної безпеки України підтверджує значущість наукового обґрунтування методик досудового розслідування усього масиву кримінальних правопорушень, передбачених Розділом I Особливої частини КК України, у тому числі кримінально-караних виявів колабораційної діяльності, на чому наголошують дослідники, керівники органів державної влади та представники громадськості.

У звіті Офісу Генерального прокурора «Єдиний звіт Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» за 2022 рік зазначено, що за січень-грудень 2022 року обліковано 3851 кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111-1 КК України, з яких у 1091 провадженні особам було повідомлено про підозру. Відповідно, у 2023 році обліковано 3207 кримінальних правопорушень, з яких у 1305 провадженнях особам повідомлено про підозру. У 2024 році обліковано 2420 кримінальних правопорушень, з яких у 1148 провадженнях особам повідомлено про підозру, що загалом засвідчує потребу в удосконаленні діяльності органів досудового

розслідування щодо притягнення колаборантів до кримінальної відповідальності.

На етапі документування кримінальних правопорушень слідчі підрозділи працюють в умовах підвищеної складності, що потребує розроблення ефективних правових процедур збирання доказів стороною обвинувачення. Слід врахувати, що відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності покладається на слідчих органів безпеки, однак реагування та первинне документування таких фактів здебільшого здійснюють уповноважені працівники Національної поліції України у складі спільних слідчо-оперативних груп, а відтак необхідність дослідження зазначеної проблематики визначається також її міжвідомчим спрямуванням.

Теоретичні пошуки у галузі криміналістичної методики та кримінально-процесуального доказування за зазначеним напрямом здійснювали А. Антощук, І. Вигівський, О. Галаган, Р. Довбаш, І. Доронін, В. Дрозд, І. Дубівка, Р. Дударець, С. Заїка, В. Зарубей, Т. Зелькіна, В. Кікінчук, Я. Конюшенко, М. Кулик, В. Луговий, М. Макаров, Т. Матюшкова, О. Мельник, А. Мосейко, Р. Нєдов, М. Никоненко, І. Пиріг, Д. Письменний, А. Саковський, О. Старенький, О. Таран, О. Татаров, С. Трач, Л. Удалова, А. Форостяний, О. Хабло, О. Хахуцяк, М. Цуцкірідзе, С. Чернявський, Р. Чорний, Ю. Черноус, О. Чуваков, А. Швед, А. Шевчишен, Ю. Шепітько, Д. Шумейко О. Юхно та ін.

Одержані зазначеними авторами висновки мають важливе значення для наукового забезпечення кримінального провадження про кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України. Проте питання методики досудового розслідування колабораційної діяльності потребує цільового комплексного опрацювання з урахуванням визнаних національною практикою і міжнародними актами механізмів збирання судових доказів в умовах дії правового режиму воєнного стану, у тому числі на непідконтрольних Україні тимчасово окупованих територіях. Зазначене підтверджує актуальність обраної теми, визначає визначає її науково-теоретичну та практичну значущість.

Мета дисертаційного дослідження полягає в розробленні на основі криміналістичної характеристики науково-практичних рекомендацій стосовно досудового розслідування колабораційної діяльності.

Поставлена мета зумовлює потребу у вирішенні таких завдань:

- з'ясувати поняття та сутність колабораційної діяльності та виокремити питання, які потребують першочергового опрацювання;
- встановити способи підготовки, учинення та приховування колабораційної діяльності;
- схарактеризувати осіб, які вчиняють колабораційну діяльність;
- розкрити зміст інших елементів криміналістичної характеристики колабораційної діяльності;
- виокремити особливості виявлення та початковий етап досудового розслідування колабораційної діяльності;

- розкрити особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами й іншими суб'єктами на початковому етапі розслідування колабораційної діяльності;

- виокремити типові слідчі ситуації, слідчі версії та сформулювати програми дій слідчого на початковому етапі досудового розслідування колабораційної діяльності;

- з'ясувати особливості організації і тактики допиту, огляду, освідчування, слідчого експерименту та пред'явлення для впізнання з метою збирання доказів за фактом учинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК України;

- розглянути можливості використання спеціальних знань під час розслідування цих кримінальних правопорушень на початковому етапі.

Об'єкт дослідження – колабораційна діяльність як протиправне соціальне явище, правовідносини, що виникають у зв'язку з виявленням та досудовим розслідуванням відповідних суспільно небезпечних діянь.

Предметом дослідження є розслідування колабораційної діяльності.

Висвітленню окресленої проблематики сприяло застосування відповідного методологічного інструментарію, що охоплює загальнонаукові та спеціально-наукові методи. Зокрема, метод формальної логіки використано для детального виконання поставлених завдань (розділи 1–3); опису – у межах визначення криміналістичних категорій, що характеризують колабораційну діяльність і відповідне кримінальне провадження (підрозділи 1.2–1.4, 3.1, 3.2); історико-правовий – для висвітлення еволюції поглядів учених на криміналістичну характеристику цих суспільно небезпечних діянь і проблеми їх розслідування (розділ 1); порівняльно-правовий – під час аналізу кримінальних процесуальних норм і наукових положень, що стосуються досліджуваної проблематики (підрозділи 1.2, 1.4, 2.2, 2.3, 3.1); догматичний – для тлумачення основних юридичних категорій та уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2); системно-структурний – у процесі розгляду складових методики досудового розслідування колабораційної діяльності (розділи 1–3); статистичний – для узагальнення статистичних даних про злочини, передбачені ст. 111-1 Кримінального кодексу України, результати їх розслідування, кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики (розділи 1–3).

Емпіричну базу дисертаційного дослідження складає судова та слідча практика, статистичні й аналітичні матеріали НПУ та МВС України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2019–2024 роки; результати анкетування 163 слідчих Національної поліції України Запорізької, Донецької, Київської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Харківської, Чернігівської областей; узагальнені дані вивчення 90 матеріалів кримінальних проваджень та 64 судових рішень, винесених у 2023–2024 рр., рішення Конституційного Суду України; Інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ; матеріали ЗМІ, а також досвід роботи автора на керівних посадах в правоохоронних органах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням проблем методики розслідування колабораційної діяльності з визначенням шляхів розв'язання низки доктринальних і практичних питань. Найсуттєвішими з них вважаються наступні положення:

вперше:

- розроблено основи видової криміналістичної методики розслідування колабораційної діяльності, що включає загальні положення розслідування кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України (Розділ 1 Особливої частини Кримінального кодексу України) з урахуванням особливостей збирання доказів за низкою споріднених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111, 111-2, 436-2 КК України; в основу систематизації окремих (внутрішньовидових) методик покладено спільні ознаки способу вчинення кримінального правопорушення, його суб'єкта та обстановки, особливості слідоутворення й специфічні засоби збирання доказів стороною обвинувачення в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- запропоновано порядок (програму) збирання стороною обвинувачення доказів учинення колабораційної діяльності шляхом проведення комплексу пов'язаних єдиним тактичним задумом слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, допиту, пред'явлення для впізнання, призначення судових експертиз), інших процесуальних дій та організаційних заходів воєнного, розвідувального, інформаційно-аналітичного, режимного характеру, у тому числі в обставинах, коли особа-колабораціоніст перебуває на непідконтрольній Україні території, що своєю чергою зумовлює потребу в залученні додаткових сил і засобів;

- розкрито типологію правопорушників (колаборантів), у тому числі співучасників у складі злочинних груп, з виокремленням вікових, соціально-демографічних, професійних, психологічних та інших криміналістично значущих ознак;

удосконалено:

- наукові підходи щодо криміналістичної класифікації злочинів проти основ національної безпеки України, службових зловживань та правопорушень проти авторитету державної влади, що є основою для подальшої диференціації та систематизації методик їх розслідування;

- наукову систематизацію поширених способів учинення колабораційної діяльності з виокремленням їх об'єктивних та суб'єктивних ознак та зв'язків із характеристиками причетних до злочину службових та інших категорій осіб-колаборантів;

- положення стосовно диференціації завдань початкового етапу розслідування колабораційної діяльності з урахуванням розподілу типових слідчих ситуацій на сприятливі, несприятливі та нейтральні відповідно до обсягу та змісту наявної в слідчого інформації про подію злочину та причетних до його вчинення осіб;

- бачення напрямів удосконалення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами й іншими суб'єктами (інституції сектору безпеки та оборони,

судово-експертні установи, військові адміністрації) на початковому етапі розслідування колабораційної діяльності;

дістало подальший розвиток:

- доктринальне обґрунтування необхідності удосконалення підстав притягнення до відповідальності за колабораційну діяльність із уточненням диспозиції ст. 111-1 КК України, зокрема: врахувати серед місць можливого здійснення пропаганди заклади культури; передбачити кримінальну відповідальність за здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України та на підставі законодавства, відмінного від законодавства України, професійної діяльності, пов'язаної з наданням послуг аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця або наданням інших публічних послуг;

- наукові положення, що визначають ситуаційний підхід до організації розслідування колабораційної діяльності залежно від сприятливих і несприятливих чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру;

- наукові рекомендації щодо призначення стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях про колабораційну діяльність портретної, лінгвістичної, комп'ютерно-технічної, почеркознавчої та інших видів судових експертиз.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів й дев'ять пунктів, висновків, списку використаних джерел.

Після закінчення доповіді аспіранту присутніми були поставлені наступні питання:

Моргун Н.С.: Що ви розумієте під видами колабораційної діяльності в контексті проведеного вами наукового дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Нами доведено, що видами колабораційної діяльності є ті форми та способи вчинення відповідного діяння, що спрямовані, з урахуванням кінцевої мети на досягнення злочинного результату. Водночас, розглянуто позицію низки дослідників про те, що колабораційна діяльність є добровільна та примусова, а її форми можуть виражатися військових, економічних, культурних, адміністративних, індивідуально-політичних сферах буття соціуму. Проаналізовані матеріали показали, що питання колабораційної діяльності, як типу соціальної поведінки та вид злочинної діяльності наразі досліджені недостатньо, це зокрема пов'язано з нещодавнім унесенням відповідного діяння до переліку кримінально караних, що дає підстави для подальшого аналізу процесу правозастосування окремих теоретичних категорій крізь призму слідчої та судової практик.

Хабло О.Ю.: Як ви оцінюєте зміст і сутність, а найголовніше співвідношення кримінально-правових і криміналістичних характеристик колабораційної діяльності, з точки зору доказування цього кримінального правопорушення?

Відповідь: Дякую за запитання. З урахуванням обставин і особливостей кваліфікації кримінального правопорушення щодо вчинення колабораційної

діяльності, належно зауважити, що не всі елементи такої характеристики є важливими з точки зору кримінального права, проте кожна із них є суттєвою та складає механізм доказування крізь призму науки криміналістики та відповідних алгоритмів і механізмів здійснення досудового розслідування. Саме тому, що ці додаткові криміналістичні компоненти складають важливий пласт інформації та мають бути досліджені якомога більш широко та ґрунтовно, на нашу думку, інші елементи криміналістичної характеристики колабораційної діяльності належить розглянути на рівні окремого підрозділу. До елементів криміналістичної характеристики колабораційної діяльності, які мають важливе значення для формування основ методики розслідування цих злочинів, безумовно, належить обстановка вчинення злочину.

Кубарева О.В.: Як ви характеризуєте процедуру виявлення колабораційної діяльності, як одного з кримінальних правопорушень?

Відповідь: Дякую за запитання. Виявлення колабораційної діяльності може відбуватися в декількох формах, одна з яких будується на ініціативі працівника органу правопорядку, наприклад, Національної поліції України та звернення його з рапортом про виявлення ознак колабораційного кримінального правопорушення в діяннях певної особи (групи осіб) до слідчого. Ще однією формою виявлення колабораційної діяльності є звернення до органу досудового розслідування будь-якої особи, що стала свідком, очевидцем чи просто знає про вчинення колабораційного кримінального правопорушення тією чи іншою особою. Крім цього правоохоронна функція держави у даному контексті проявляється в системному здійсненні моніторингу соціальних мереж підрозділами кіберполіції та власноручному виявленні нею фактів колабораційної діяльності, окремими суб'єктами вчинення цього кримінального правопорушення.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Олійник С.В., зазначила, що підготовлена Скічко І.А. дисертація на тему «Розслідування колабораційної діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є результатом фахової та прискіпливої науково-теоретичної та практичної діяльності здобувача. Під час роботи над дисертацією здобувач проявила себе як наполеглива, працьовита вчена, повною мірою використовувала свої наукові напрацювання та особисто набутий досвід практичної роботи.

Дисертація є цілісною та одноособово виконаною кваліфікаційною науковою роботою. Це комплексне дослідження, у якому розроблені теоретичні положення та науково обґрунтовані рекомендації щодо проблемних питань доказування у кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності.

Структура дослідження, що запропонована дисертанткою є обґрунтованою, логічною та базується на комплексному підході до розв'язання проблем доказування у кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності.

Для досягнення поставленої мети і завдань цієї дисертації Скічко І.А. правильно визначила об'єкт, предмет і методи дослідження, які уміло використала при вирішенні конкретних проблем теоретичного та практичного характеру у своїй дисертації.

Скічко І.А. продемонструвала, що професійно володіє інструментарієм дослідження та набула достатнього загального рівня наукового розвитку. Вона цілком сформувалася як науковець, підтвердженням чого є дисертаційна робота та публікації у провідних наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових видань України категорії «Б». Дослідниця також активно брала участь у всеукраїнських і міжнародних наукових заходах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень, присвячених доказуванню у кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності.

Особистий внесок автора в розвиток відповідно напряму, в рамках науки кримінального процесу полягає в обґрунтуванні найбільш суттєвих положень відносно окремих елементів методики досудового розслідування колабораційної діяльності, як одного з найбільш небезпечних протиправних, кримінально караних діянь.

Так, дисертанткою уперше сформульовано криміналістичний зміст такого поняття як «колабораційна діяльність», котре розділяється на соціально-політичний, правовий і військовий зміст, що у синергії, за результатами реалізації (або ж замаху на неї) призводять до злочинного результату визначеного Кримінальним кодексом України та потребують не просто доказування, а взаємопов'язання між собою, установлення приналежності до конкретної особи, що їх вчинила та притягнення такої особи до кримінальної відповідальності. Скічко І.А. визначила та використала ці поняття, а також розкрила їх зміст, влучно окреслила усі їх складкові та розробила пов'язані з цим алгоритми дій адвоката.

Також здобувачкою було вдосконалено удосконалено наукову концепцію, щодо розмежування криміналістичних методик здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності, а також інших, супутніх протиправних посягань у сфері основ національної безпеки України, а також криміналістичні підходи щодо застосування концепту всебічної взаємодії в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності, що полягає в налагодженні ефективної співпраці між слідчим, оперативними підрозділами, що отримують доручення на проведення слідчих (розшукових) дій, спеціалістами-криміналістами та судовими експертами, що проводять експертизи та відбирають необхідні зразки для їх проведення, а також слідчим суддею та, за наявності, захисником.

Вищезазначене підтверджує, що дисертація «Доказування у кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», виконана на високому науковому рівні та відповідає встановленим вимогам, а її авторка Скічко І.А. стала досвідченою науковицею, а тому заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 – Право.

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктор юридичних наук, професор Таран О.В. Актуальність і наукова новизна теми дослідження не викликає сумнівів. Дійсно, більшість наявних робіт присвячено слідчим помилкам, а досліджень шляхів виявлення та усунення судових помилок і помилок інших учасників кримінального провадження, які мають владні повноваження, майже немає, комплексно й цілеспрямовано ці проблеми досі не вивчено. Здійснений аналіз означеної проблеми засвідчує недостатній рівень її наукового розроблення та потребує подальшого системного розгляду питань, пов'язаних із помилками учасників кримінального провадження, які мають владні повноваження, на всіх стадіях кримінального провадження. Саме ці обставини зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Автор поставив перед собою мету вирішення конкретного наукового завдання з комплексного вивчення помилок, яких припускаються учасники кримінального провадження, що мають владні повноваження, і розробленні механізму запобігання та усунення їх на всіх стадіях кримінального провадження. Для досягнення цієї мети у дисертаційній роботі визначено комплекс завдань.

Об'єктом дослідження є процесуальні правовідносини, що виникають, розвиваються та припиняються на всіх стадіях кримінального провадження, під час яких припускаються помилки його учасники, які мають владні повноваження.

Предметом дослідження є помилки учасників кримінального провадження, які мають владні повноваження.

Надана на рецензування дисертаційна робота має чітку логічну структуру та зв'язок з науковими програмами і планами, темами, визначеними за замістом дисертації.

Вказані та інші відомості засвідчують високий рівень проведеного здобувачем дослідження.

Висновки і рекомендації, сформульовані за змістом дисертації та публікацій здобувача, відрізняються важливим значенням для подальшого розвитку наукових досліджень та практичної судово-експертної діяльності.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 8 наукових публікаціях, серед яких чотири статті у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України та чотири тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, круглих столах.

Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Кравця Ю.І., слід зауважити, що вказані дискусійні положення, які були нами окреслені під час попереднього засідання кафедри автором були враховані.

Таким чином дисертаційна робота Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності» є самостійною, завершеною

науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із дослідження розслідування колабораційної діяльності. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М. Актуальність дисертаційної роботи не викликає сумнівів. Дисертацію присвячено дослідженню питання помилок, яких припускаються учасники кримінального провадження, що мають владні повноваження.

Дисертація має чіткий зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначеними за змістом дисертації.

В роботі вперше запропоновано комплексний підхід до визначення теоретичних засад і практичних питань зазначеного предмета дослідження, з огляду на сучасні зміни в кримінальному процесуальному законодавстві України.

У роботі використано потужну емпіричну базу, яку узагальнені матеріали вивчення 120 кримінальних проваджень; рішення ЄСПЛ, зведені дані анкетування 126 слідчих, дізнавачів Національної поліції України, 50 науковців у Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Одеській, Черкаській, Чернігівській області та в м. Києві з питань розуміння помилок, їх причин та шляхів виправлення. Необхідно відмітити, що всі зауваження автором були враховані після першого рецензування. При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Дисертаційна робота Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою. Робота містить науково обґрунтовані результати, які в комплексі вирішують наукове завдання із дослідження розслідування колабораційної діяльності. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Таран О.В.; кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О.; кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.; кандидат юридичних наук, доцент Кубарева О.В.; кандидат юридичних наук, доцент Терещенко Ю.В.; кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.

Скічко І.А. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації щодо дисертації Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності»

Дисертація Скічко Ірини Анатоліївни «Доказування у кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах широкомасштабного вторгнення російських загарбників на територію України та тимчасової окупації окремих територій явище колабораційної діяльності об'єктивно поширилось, наслідком чого стало доповнення Кримінального кодексу (КК) України статтею 111-1 (згідно із Законом України № 2108-IX від 03.03.2022). Правова природа колаборації як кримінального правопорушення полягає в прихованій інтеграції суб'єкта його вчинення до певного соціального простору та здійснення громадянином України низки умисних дій, що включають: публічне заперечення збройної агресії проти України або публічні заклики до підтримки держави-агресора; добровільне зайняття посад у незаконних органах влади; пропаганду у закладах освіти; передачу матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням; організацію та проведення заходів політичного характеру, у тому числі що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.

Сучасна стратегія забезпечення національної безпеки України підтверджує значущість наукового обґрунтування методик досудового розслідування усього масиву кримінальних правопорушень, передбачених Розділом I Особливої частини КК України, у тому числі кримінально-караних виявів колабораційної діяльності, на чому наголошують дослідники, керівники органів державної влади та представники громадськості.

У звіті Офісу Генерального прокурора «Єдиний звіт Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» за 2022 рік зазначено, що за січень-грудень 2022 року обліковано 3851

кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111-1 КК України, з яких у 1091 провадженні особам було повідомлено про підозру. Відповідно, у 2023 році обліковано 3207 кримінальних правопорушень, з яких у 1305 провадженнях особам повідомлено про підозру. У 2024 році обліковано 2420 кримінальних правопорушень, з яких у 1148 провадженнях особам повідомлено про підозру, що загалом засвідчує потребу в удосконаленні діяльності органів досудового розслідування щодо притягнення колаборантів до кримінальної відповідальності.

На етапі документування кримінальних правопорушень слідчі підрозділи працюють в умовах підвищеної складності, що потребує розроблення ефективних правових процедур збирання доказів стороною обвинувачення. Слід врахувати, що відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності покладається на слідчих органів безпеки, однак реагування та первинне документування таких фактів здебільшого здійснюють уповноважені працівники Національної поліції України у складі спільних слідчо-оперативних груп, а відтак необхідність дослідження зазначеної проблематики визначається також її міжвідомчим спрямуванням.

Теоретичні пошуки у галузі криміналістичної методики та кримінально-процесуального доказування за зазначеним напрямом здійснювали А. Антошук, І. Вигівський, О. Галаган, Р. Довбаш, І. Доронін, В. Дрозд, І. Дубівка, Р. Дударець, С. Заїка, В. Зарубей, Т. Зелькіна, В. Кікінчук, Я. Конюшенко, М. Кулик, В. Луговий, М. Макаров, Т. Матюшкова, О. Мельник, А. Мосейко, Р. Недов, М. Никоненко, І. Пиріг, Д. Письменний, А. Саковський, О. Старенький, О. Таран, О. Татаров, С. Трач, Л. Удалова, А. Форостяний, О. Хабло, О. Хахуцяк, М. Цуцкірідзе, С. Чернявський, Р. Чорний, Ю. Чорноус, О. Чуваков, А. Швед, А. Шевчишен, Ю. Шепітько, Д. Шумейко О. Юхно та ін.

Одержані зазначеними авторами висновки мають важливе значення для наукового забезпечення кримінального провадження про кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України. Проте питання методики досудового розслідування колабораційної діяльності потребує цільового комплексного опрацювання з урахуванням визнаних національною практикою і міжнародними актами механізмів збирання судових доказів в умовах дії правового режиму воєнного стану, у тому числі на непідконтрольних Україні тимчасово окупованих територіях. Зазначене підтверджує актуальність обраної теми, визначає визначає її науково-теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дисертації ґрунтується на Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р); Національній стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); відповідає Тематиці наукових досліджень і

науково-технічних (експериментальних) розробок МВС України на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454/2020).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29 листопада 2022 року (протокол № 15).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в розробленні на основі криміналістичної характеристики науково-практичних рекомендацій стосовно досудового розслідування колабораційної діяльності.

Поставлена мета зумовлює потребу у вирішенні таких *завдань*:

- з’ясувати поняття та сутність колабораційної діяльності та виокремити питання, які потребують першочергового опрацювання;
- встановити способи підготовки, учинення та приховування колабораційної діяльності;
- схарактеризувати осіб, які вчиняють колабораційну діяльність;
- розкрити зміст інших елементів криміналістичної характеристики колабораційної діяльності;
- виокремити особливості виявлення та початковий етап досудового розслідування колабораційної діяльності;
- розкрити особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами й іншими суб’єктами на початковому етапі розслідування колабораційної діяльності;
- виокремити типові слідчі ситуації, слідчі версії та сформувати програми дій слідчого на початковому етапі досудового розслідування колабораційної діяльності;
- з’ясувати особливості організації і тактики допиту, огляду, освідування, слідчого експерименту та пред’явлення для впізнання з метою збирання доказів за фактом учинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111⁻¹ КК України;
- розглянути можливості використання спеціальних знань під час розслідування цих кримінальних правопорушень на початковому етапі.

Об’єкт дослідження – колабораційна діяльність як протиправне соціальне явище, правовідносини, що виникають у зв’язку з виявленням та досудовим розслідуванням відповідних суспільно небезпечних діянь.

Предметом дослідження є розслідування колабораційної діяльності.

Методи дослідження. Висвітленню окресленої проблематики сприяло застосування відповідного методологічного інструментарію, що охоплює загальнонаукові та спеціально-наукові методи. Зокрема, метод *формальної логіки* використано для детального виконання поставлених завдань (розділи 1–3); *опису* – у межах визначення криміналістичних категорій, що характеризують колабораційну діяльність і відповідне кримінальне провадження (підрозділи 1.2–1.4, 3.1, 3.2); *історико-правовий* – для висвітлення еволюції поглядів учених на криміналістичну характеристику цих суспільно небезпечних діянь і проблеми їх розслідування (розділ 1); *порівняльно-правовий* – під час аналізу кримінальних процесуальних норм і наукових положень, що стосуються досліджуваної проблематики (підрозділи 1.2, 1.4, 2.2, 2.3, 3.1); *догматичний* – для тлумачення основних юридичних категорій та уточнення понятійно-

категоріального апарату дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2); *системно-структурний* – у процесі розгляду складових методики досудового розслідування колабораційної діяльності (розділи 1–3); *статистичний* – для узагальнення статистичних даних про злочини, передбачені ст. 111-1 Кримінального кодексу України, результати їх розслідування, кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики (розділи 1–3).

Емпіричну базу дисертаційного дослідження складає судова та слідча практика, статистичні й аналітичні матеріали НПУ та МВС України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2019–2024 роки; результати анкетування 163 слідчих Національної поліції України Запорізької, Донецької, Київської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Харківської, Чернігівської областей; узагальнені дані вивчення 90 матеріалів кримінальних проваджень та 64 судових рішень, винесених у 2023–2024 рр., рішення Конституційного Суду України; Інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ; матеріали ЗМІ, а також досвід роботи автора на керівних посадах в правоохоронних органах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням проблем методики розслідування колабораційної діяльності з визначенням шляхів розв’язання низки доктринальних і практичних питань. Найсуттєвішими з них вважаються наступні положення:

вперше:

- розроблено основи видової криміналістичної методики розслідування колабораційної діяльності, що включає загальні положення розслідування кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України (Розділ 1 Особливої частини Кримінального кодексу України) з урахуванням особливостей збирання доказів за низкою споріднених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111, 111-2, 436-2 КК України; в основу систематизації окремих (внутрішньовидових) методик покладено спільні ознаки способу вчинення кримінального правопорушення, його суб’єкта та обстановки, особливості слідоутворення й специфічні засоби збирання доказів стороною обвинувачення в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- запропоновано порядок (програму) збирання стороною обвинувачення доказів учинення колабораційної діяльності шляхом проведення комплексу пов’язаних єдиним тактичним задумом слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, допиту, пред’явлення для впізнання, призначення судових експертиз), інших процесуальних дій та організаційних заходів воєнного, розвідувального, інформаційно-аналітичного, режимного характеру, у тому числі в обставинах, коли особа-колабораціоніст перебуває на непідконтрольній Україні території, що своєю чергою зумовлює потребу в залученні додаткових сил і засобів;

- розкрито типологію правопорушників (колаборантів), у тому числі співучасників у складі злочинних груп, з виокремленням вікових, соціально-демографічних, професійних, психологічних та інших криміналістично значущих ознак;

удосконалено:

- наукові підходи щодо криміналістичної класифікації злочинів проти основ національної безпеки України, службових зловживань та правопорушень проти авторитету державної влади, що є основою для подальшої диференціації та систематизації методик їх розслідування;

- наукову систематизацію поширених способів учинення колабораційної діяльності з виокремленням їх об'єктивних та суб'єктивних ознак та зв'язків із характеристиками причетних до злочину службових та інших категорій осіб-колаборантів;

- положення стосовно диференціації завдань початкового етапу розслідування колабораційної діяльності з урахуванням розподілу типових слідчих ситуацій на сприятливі, несприятливі та нейтральні відповідно до обсягу та змісту наявної в слідчого інформації про подію злочину та причетних до його вчинення осіб;

- бачення напрямів удосконалення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами й іншими суб'єктами (інституції сектору безпеки та оборони, судово-експертні установи, військові адміністрації) на початковому етапі розслідування колабораційної діяльності;

дістало подальший розвиток:

- доктринальне обґрунтування необхідності удосконалення підстав притягнення до відповідальності за колабораційну діяльність із уточненням диспозиції ст. 111-1 КК України, зокрема: врахувати серед місць можливого здійснення пропаганди заклади культури; передбачити кримінальну відповідальність за здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України та на підставі законодавства, відмінного від законодавства України, професійної діяльності, пов'язаної з наданням послуг аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця або наданням інших публічних послуг;

- наукові положення, що визначають ситуаційний підхід до організації розслідування колабораційної діяльності залежно від сприятливих і несприятливих чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру;

- наукові рекомендації щодо призначення стороною обвинувачення у кримінальних провадженнях про колабораційну діяльність портретної, лінгвістичної, комп'ютерно-технічної, почеркознавчої та інших видів судових експертиз.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції дисертаційної роботи впроваджено та може бути використано за наступними напрямками:

- у науково-дослідній роботі – для посилення теоретико-методологічної бази вдосконалення окремих методик досудового розслідування кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України (акт Національної академії внутрішніх справ від 10.04.2025 № 45-нд);

- у законотворчій діяльності – для підготовки пропозицій щодо внесення змін та доповнень до кримінального законодавства;

– в освітньому процесі – під час розроблення програм спеціальних курсів, підготовки підручників, навчальних посібників, практикумів, оглядів слідчої практики, довідкових та інших видань з питань методики досудового розслідування колабораційної діяльності (акт Національної академії внутрішніх справ від 10.04.2025 № 45-нд);

– у правозастосовній сфері – для підвищення ефективності здійснення досудового розслідування колабораційної діяльності.

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації, які становлять наукову новизну цього дослідження, розроблені відповідно до вимог законодавства України, з дотриманням норм і стандартів академічної доброчесності, на підставі ґрунтовного аналізу наукових категорій та комплексного дослідження доказування в кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності. Окремі положення дисертації викладено в статті «Planning of the investigation of criminal offenses in the sphere of economic activities committed involving law enforcement officials: The Ukrainian perspective.», підготовленої у співавторстві. Особистий внесок І. А. Скічко – 20% (отримані результати стосуються надання рекомендацій щодо підвищення ефективності взаємодії між слідчим та іншими представниками правоохоронних органів).

Апробація матеріалів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів і семінарів, а саме: «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.), «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.), «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.).

Публікації. Результати дослідження, що сформульовані у дисертації, відображено у 11 наукових публікаціях, серед яких п'ять статей у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, одна стаття у фаховому виданні країни зарубіжної країни та п'ять тез у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, круглих столах:

1. Скічко І. А. Взаємодія в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності: теоретико-правовий аспект. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 158–162. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2022/22.pdf.

2. Скічко І. А. Поняття та сутність колабораційної діяльності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 6. С. 272–276. URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2022/6/46.pdf>.

3. Скічко І. А. Криміналістична характеристика особи-колабораціоніста. *Юридичний вісник*. 2023. № 2. С. 129–134. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2023/16.pdf

4. Скічко І. А., Курилін І. Р., Батраченко Т. С. Проблематика взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами під час розслідування колабораційної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 385–388. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2023/93.pdf.

5. Скічко І. А. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування колабораційної діяльності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 4. С. 224–228. URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2023/4/39.pdf>.

6. Скічко І. А. Викристання спеціальних знань в досудовому розслідуванні колабораційної діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 62. С. 111–113. (Серія «Юриспруденція»). URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc62/22.pdf>

7. Drozd V. Yu., Nahach V. A., Demenko O. Ye., Leliuk T. I., Skichko I. A. Planning of the investigation of criminal offenses in the sphere of economic activities committed involving law enforcement officials: The Ukrainian perspective. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*. 2024. Vol. 8 (13). URL: <https://systems.enpress-publisher.com/index.php/jipd/article/view/9071/4527>.

8. Скічко І. А. Способи вчинення колабораційної діяльності. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 жовт. 2022 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2022. С. 21–23.

9. Скічко І. А. Колабораціонізм як багатоаспектний правовий феномен. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 39–41.

10. Скічко І. А. Обстановка, місце і час як суттєві ознаки колабораційної діяльності. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 лют. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 17–20.

11. Скічко І. А. Криміналістичні основи проведення допиту підозрюваного в колабораційній діяльності. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 берез. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 31–33.

12. Скічко І. А. Методи та способи виявлення колабораційної діяльності як елементу початкового етапу досудового розслідування. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 44–46.

Характеристика особистості здобувача. Скічко Ірина Анатоліївна 1998 року народження, освіта вища – юридична, У 2022 році закінчила Національну академію внутрішніх справ за спеціальністю "Право" (диплом магістра) 3 вересня 2022 року по сьогоднішній день аспірант заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ. На сьогодні юрисконсульт ВК ТП "Світанок".

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Розслідування колабораційної діяльності є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 - Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Скічко Ірини Анатоліївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Скічко Ірини Анатоліївни «Розслідування колабораційної діяльності» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 10, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -
завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Олена ТАРАН